

Videnskabsteori i SRP

v. Mads Rangvid

Hvad er basal videnskabsteori? Hvordan kan der planlægges en progression? Og hvilken rolle kan filosofilæreren spille?

Indkredsningen af basal videnskabsteori i læreplanen og vejledningen til studieretningsprojektet peger på, at det rækker ud over de enkelte fags metoder. Basal videnskabsteori omfatter også en refleksion over, hvordan forskellige fag og hovedområder arbejder, således at fagene og de anvendte metoder betragtes i et mere overordnet perspektiv. I arbejdet med det kan hentes hjælp i den filosofiske videnskabsteori. Derfor er det også oplagt, at filosofilærere kan spille en rolle i arbejdet. Men hvilken?

Indholdsfortegnelse

Basal videnskabsteori og undervisningen i det	2
Forskellige planer for progression.....	2
Hvad siger vejledningen?	3

Basal videnskabsteori og undervisningen i det

Basal videnskabsteori i studieretningsprojektet (SRP) må oplagt være noget andet og mere end fagenes metoder. I basal videnskabsteori skal eleverne lære at indtage et overfagligt perspektiv, genkende hovedområdernes særlige karakteristika i fagene og metoderne, og sammenligne det enkelte fags særtræk med andre fags særtræk. De skal blive i stand til at skelne mellem forskellige typer af viden opnået med forskellige metoder, hvilket kan inkludere elementær videnskabsetik, videnskabelige idealer og erkendeformer, der er fælles for alle fag.

Den videnskabelige basismodel kan ses som et bud på, hvad basal videnskabsteori er. Modellen er god som procesmodel, men i forhold til en overordnet refleksion, er det også relevant, at eleven kan anlægge et videnskabsteoretisk blik og beherske en håndfuld videnskabsteoretiske begreber til formulere sine erkendelser. Det er oplagt at hente det i filosofien.

Omvendt er det vigtigt at være opmærksom på, at basal videnskabsteori ikke kan bestå i en indføring i de klassiske, videnskabsfilosofiske ”skoler” som positivisme, hermeneutik, kritisk rationalisme osv., da man her bevæger sig langt ud over det ’basale’ og typisk også væk fra det konkrete emne, indgående fag og de problemstillinger, eleven arbejder med i enten de indledende flerfaglige forløb eller sin afsluttende SRP. Undervisningen i basal videnskabsteori bør koncentrere sig om et passende niveau mellem den klassiske videnskabsfilosofi og fagenes metodelære. Et niveau som hæver sig over fagene for at skabe overblik, men ikke hæver sig for højt op i den filosofiske abstraktion.

Elevernes videnskabsteoretiske refleksioner skal altså på en gang knytte sig til specifikke faglige, metodiske aktiviteter, men også løfte sig over fagene for at skabe overblik og sammenhæng. Derfor er det oplagt, at undervisningen i basal videnskabsteori foregår i et tæt samarbejde mellem alle skolens lærere og gerne med en ankerfigur, fx en filosofilærer, som kan hjælpe eleverne med at binde de mange begreber sammen til en helhed og dermed skabe overblikket.

Forskellige planer for progression

I forløbet frem mod SRP skal eleverne undervises i metode og basal videnskabsteori i et omfang af minimum 20 timer, og skolen skal udarbejde en plan for progressionen. Undervisningen i basal videnskabsteori vil ofte ske i forbindelse med de flerfaglige forløb, som eleverne skal gennemføre løbende i deres gymnasietid frem mod SRP. Det vil oftest være forskellige lærere, som hen over de tre år varetager de flerfaglige forløb.

For at sikre koordinering mellem de lærere, der indfører eleverne i basal videnskabsteori, er det en fordel at tage udgangspunkt i en fælles skolebeslutning om læringsmål for eleverne. Det sker nok nemmest ved at fastlægge af et ”lokalt pensum”. Det er oplagt at de stedlige filosofilærere tilbyder deres ekspertise i forbindelse med fastlæggelsen af et sådant pensum.

Koordineringen af undervisningen i videnskabsteori kan foregå på flere måder. Her skitseres tre: en centraliseret model, en decentral model og en mix-model.

I en *centraliseret* progressionsplan vil man have defineret et pensum, en række forudbestemte flerfaglige samarbejder, og i forbindelse med disse vil faglærerne skulle gennemgå

et tilrettelagt videnskabsteoretisk stof. En fordel ved den model er, at man har en klar rollefordeling, der sikrer, at eleverne bliver indført i det, skolen har vedtaget. En ulempe er, at modellen er meget lidt fleksibel.

I en *decentral* model indgår faglærere flerfaglige samarbejder efter ønske, og de udvælger videnskabsteoretisk stof, der vil være relevant at inddrage i det aktuelle flerfaglige forløb. Fordelen ved den model er fleksibilitet, men der er også en risiko for, at eleverne ikke bliver indført i alt det, de bør indføres i, idet der kan mangle overblik og en klar ansvarsfordeling. Det vil derfor være oplagt i denne model at etablere en form for logbog, hvor elever eller faglærere noterer, hvad eleverne gennemgår i de enkelte forløb.

En risiko ved begge disse modeller er, at nogle af de overfaglige elementer, eleverne bør møde i undervisningen i videnskabsteori, falder mellem to eller flere stole. Det kan en mix-model tage højde for.

I en *mix-model* kører undervisningen i videnskabsteori i to spor: Et spor, hvor faglærerne i de flerfaglige forløb indfører i videnskabsteoretiske elementer, der ligger i oplagt forlængelse af de flerfaglige aktiviteter, som lærerne planlægger, og et spor, hvor en ankerfigur, fx en filosofilærer eller lærere med særlig interesse i videnskabsteori, møder eleverne i små kursusforløb i løbet af gymnasietiden. I disse kurser binder ankerfiguren tråden mellem gymnasiets store opgaver (DHO, SRO og SRP) samt de flerfaglige forløb og indfører i de overfaglige elementer (fx fakulteternes særtræk, almene slutningsformer som induktion og deduktion, videnskabens normer m.m.), som giver eleverne overblik og mulighed for at indtage det overfaglige perspektiv.

Hvad siger vejledningen?

”I arbejdet med basal videnskabsteori lærer eleverne på grundlæggende niveau at reflektere over, hvordan forskellige fag og hovedområder arbejder, således at fagene og de anvendte metoder betragtes i et mere overordnet perspektiv. Arbejdet med basal videnskabsteori kan fx dreje sig om, hvordan metoder er udtryk for forskellige hovedområders videnskabelige tilgange, hvilke typer af viden der opnås med forskellige metoder, eller hvordan det enkelte fag arbejder sammenlignet med andre fag. Arbejdet med basal videnskabsteori kan desuden indeholde grundlæggende overvejelser om videnskabsetik og videnskabelige idealer, som er fælles for alle fag, fx objektivitet og uafhængighed.”

(*Vejledning til SRP*, 2020, s. 6)

Basal videnskabsteori handler altså om at lære

- at forstå fagene og metoderne ”i et mere overordnet perspektiv”
- at se metoder som ”udtryk for forskellige hovedområders videnskabelige tilgange”
- at forstå hvilke ”typer af viden” der kan opnås med forskellige metoder
- sammenligne det enkelte fag med andre fag